

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Ομήρου *Οδύσσεια*
Ραψωδία α 1-25
Προοίμιο

Δρ Καλλιόπη Χριστοφόρου Πούγιουρου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Λευκωσία 2026

Δυο λόγια για το διδακτικό σενάριο

Η ακόλουθη διδακτική πρόταση σχεδιάστηκε λαμβάνοντας υπόψη:

- **Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Α΄ Γυμνασίου**, το οποίο αντιμετωπίζει την *Οδύσσεια* ως λογοτεχνία και όχι ως αρχαιογνωσία.
- Τον προβλεπόμενο **διδακτικό χρόνο του Προοιμίου** που είναι 2 δ.π.
- **Το υποστηρικτικό υλικό του καθηγητή.** Η προτεινόμενη διδασκαλία θα επικεντρωθεί στους βασικούς στόχους και το σχετικό υποστηρικτικό υλικό.
- **Τους μαθητές.** Την ωριμότητα των μαθητών και την ανάγκη για ομαλή μετάβαση στο Γυμνάσιο σε συνδυασμό με το γεγονός ότι έρχονται σε επαφή για πρώτη φορά με την πρώτη ενότητα ενός εκτενούς έργου.

Ως εκ τούτου:

- Δεν θα λεχθούν τα πάντα στο Προοίμιο. Πολλά πράγματα θα αναφερθούν, θα θιγούν, ώστε να δημιουργήσουν δεκτικό κλίμα και να αναπτυχθούν στη συνέχεια.
- Δίνονται τα ερεθίσματα στους μαθητές να προχωρήσουν ανάλογα με τον βαθμό ωριμότητάς τους. Ο σκοπός δεν είναι να καταλήξουμε σε έτοιμες συνταγές προς αποστήθιση. Οι μαθητές πρέπει να κατανοούν και να παράγουν τη γνώση.

Πορεία διδασκαλίας (γενική πορεία, απαιτούνται προσαρμογές κατά περίπτωση)
Ακολουθούνται τα εξής στάδια:

- Διόρθωση της κατ’ οίκον εργασίας. Αφόρμηση.
- Προαναγνωστική οδηγία και ανάγνωση/ακρόαση των υπό εξέταση στίχων από τον εκπαιδευτικό.
- Διευκρινίσεις/Απόδοση περιεχομένου (αν χρειάζεται).
- Συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης. Ο εκπαιδευτικός με τις κατάλληλες μαιευτικές **ερωτήσεις** οδηγεί τους μαθητές στην κατανόηση και παραγωγή γνώσης. Αυτή η αλληλεπίδραση οδηγεί στη διαμόρφωση **διαγράμματος** της υπό εξέταση ενότητας με εμπλοκή των μαθητών. Ο εκπαιδευτικός προβάλλει το κείμενο στον πίνακα και γράφει πάνω σε αυτό ενώ οι μαθητές κρατούν σημειώσεις. Στο τέλος του μαθήματος δεν χρειάζεται να δοθεί το διάγραμμα (βλ. προτελευταία σελίδα).
- Εργασία των μαθητών ατομικά ή σε ομάδες και ανακοίνωση αποτελεσμάτων στην ολομέλεια της τάξης. Η εργασία αυτή γίνεται στη διάρκεια της διαμόρφωσης του διαγράμματος.
- Ανάθεση και επεξήγηση της κατ’ οίκον εργασίας.
- Επίδοση κύριων σημείων και εργασιών στους μαθητές (βλ. τελευταία σελίδα).

Σημείωση: Στο διδακτικό αυτό σενάριο, όπου αναγράφεται ο όρος *οι μαθητές*, εννοείται *μαθητές και μαθήτριες*. Όπου αναγράφεται ο όρος *ο εκπαιδευτικός*, εννοείται *ο/η εκπαιδευτικός*.

Ομήρου *Οδύσσεια*
Ραψωδία α - Προοίμιο
Διδακτικό σενάριο

Ο εκπαιδευτικός λαμβάνει υπόψη ότι η ραψωδία α 1-426 περιλαμβάνει: το προοίμιο, το πρώτο συμβούλιο των θεών, την αποστολή της Αθηνάς-Μέντη στην Ιθάκη και τη συνομιλία με τον Τηλέμαχο, τη "μεταμόρφωση" του Τηλέμαχου.

Στη ραψωδία α οι μαθητές αναμένεται:

1. Να έλθουν σε πρώτη επαφή με όλα τα μεγάλα πρόσωπα του έπους πλην του Οδυσσέα
2. Να γνωρίσουν την Ιθάκη και να συλλάβουν την ανωμαλία που επικρατεί λόγω της απουσίας του Οδυσσέα
3. Να συνειδητοποιήσουν, έτσι, πόσο αλληλένδετα είναι μεταξύ τους τα τρία μεγαθέματα της *Οδύσσειας*: *πόλεμος-νόστος-οἶκος*
4. Να αντιληφθούν τον ρόλο των θεών στη δρομολόγηση του νόστου και στην ηθική
5. Να γνωρίσουν στοιχεία της ποιητικής τεχνικής του Ομήρου
6. Να προϊδεασθούν για θέματα που θα αναπτυχθούν και θα ολοκληρωθούν στη συνέχεια του έπους

<u>Η θέση του προοιμίου στο πλαίσιο της ραψωδίας α</u>

Οι μαθητές αναμένεται:

-Να κατανοήσουν τον ρόλο του προοιμίου στο έπος
-Να γνωρίσουν τα μεγαθέματα της *Οδύσσειας* και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του πρωταγωνιστή
-Να γνωρίσουν στοιχεία της ποιητικής τεχνικής του Ομήρου
-Να προϊδεασθούν για θέματα που θα αναπτυχθούν και θα ολοκληρωθούν στη συνέχεια του έπους. Συγκεκριμένα: Να προβληματιστούν για το θέμα της **δικαιοσύνης** και για τον **ρόλο των θεών** (ιδιαίτερα του Ποσειδώνα) στην *Οδύσσεια.*

Δείκτες Επιτυχίας και Επάρκειας	**Κύρια σημεία του προοιμίου σε συνάρτηση με τους ΔΕ/ΔΕ**
Α.1 Να αναγνωρίζουν το γραμματειακό είδος του κειμένου και τα χαρακτηριστικά του **Α.1.1** Αναγνώριση του γραμματειακού είδους του έπους. Βασικές πληροφορίες με βάση το εξεταζόμενο έργο: - Αοιδοί και ραψωδοί, επικοί ποιητές - Ηρωικό έπος (περιεχόμενο και βασικά γνωρίσματα) **Α.2.2** Κατανόηση της διαφορετικότητας του χρονικού πλαισίου της εποχής του μύθου από την εποχή του δημιουργού/αφηγητή.	• **Ο ποιητής εμπνέεται από τη Μούσα, συνθέτει και εκτελεί (τραγουδά) το ποίημα.** • **Το ποίημα αναφέρεται σε ήρωες και θεούς (ηρωικός έπος), σε μια εποχή διαφορετική από αυτήν του ποιητή.**
Β.1 Να εντοπίζουν και να διερευνούν κειμενικά στοιχεία **Β.1.1** Εντοπισμός **βασικού θεματικού κέντρου** του κειμένου: ο δεκαετής αγώνας του Οδυσσέα για τον νόστο και την ανάκτηση του οίκου του και τα **τρία μεγαθέματα** της Οδύσσειας: ***Πόλεμος, Νόστος, Οίκος.***	• **Θέμα**: Ο αγώνας του πρωταγωνιστή να επιστρέψει στην πατρίδα του • **Μεγαθέματα**: *πόλεμος* > *νόστος* > *οίκος* [Αρχικά αξιοποιείται η κατανοητή από τα παιδιά έννοια *μεγάλα θέματα* και ακολούθως εισάγεται ο όρος *μεγαθέματα*]
Β.1.2 Διερεύνηση και αξιολόγηση των **προσώπων** του μύθου, του **ήθους** και της **δράσης** τους, ενταγμένα πάντοτε στον χωροχρόνο αναφοράς τους: ο πρωταγωνιστής. **Β.1.7** Σχολιασμός στοιχείων του κειμένου σε σχέση με τον χωροχρόνο αναφοράς τους: - Το **ηθικό σχήμα**: άτη, ύβρη, νέμεση, τίση (Οδυσσέας, σύντροφοι, μνηστήρες) - Η **ευθύνη του ανθρώπου** για τις πράξεις του. (Ο νόστος του Οδυσσέα δεν χαρίζεται. Είναι άθλος δικός του, αλλά και πράξη αποκατάστασης της δικαιοσύνης).	• **Πρόσωπα του μύθου:** - **Θεοί:** Ήλιος, Δίας, Καλυψώ, Ποσειδώνας, άλλοι θεοί - **Άνθρωποι:** Οδυσσέας, σύντροφοι, η γυναίκα του Οδυσσέα • **Οδυσσέας ≠ σύντροφοι** ⇩ ⇩ *Πολύτροπος* Νήπιοι, μωροί Αγωνίστηκε για την επιστροφή Επιθυμούσε σωτηρία Σφάλματα των συντρόφων του Επέστρεψε Δεν επέστρεψαν • **Ευθύνη του ανθρώπου για τις πράξεις του.** Ο άνθρωπος πληρώνει για την απερισκεψία και τα λάθη του. • **Θεοί:** κινούν τη δράση
Γ.1 Να αναγνωρίζουν την οργάνωση και δομή του έπους **Γ.1.2** Κατανόηση των τυπικών στοιχείων και του λειτουργικού ρόλου του προοιμίου [εισαγωγή στο θέμα του έπους («τον άντρα»: πρώτη παρουσίαση του κεντρικού ήρωα) και στο ηθικό σχήμα της *Οδύσσειας* («των συντρόφων»: άτη, ύβρη, νέμεση, τίση), επίκληση στη Μούσα].	[Σε αυτό το πρώιμο στάδιο δεν ενδείκνυται η αναφορά στην ορολογία *ηθικό σχήμα, άτη, ύβρη, νέμεση, τίση*. Αυτό θα γίνει σε αργότερα.]
Γ.2 Να προσδιορίζουν τον ποιητικό λόγο και τη λειτουργία του **Γ.2.1** Απόλαυση της έμμετρης ανάγνωσης του κειμένου από τον/την εκπαιδευτικό και ανάγνωση από τους/τις ίδιους/ίδιες μαθητές/-τριες, ώστε να αναδεικνύεται ο έμμετρος λόγος και η ποιητική φυσιογνωμία του έπους.	
Δ.1 Να διαμορφώνουν την προσωπική τους άποψη για θέματα που θίγονται στο έπος και προκαλούν προβληματισμό και αφορμή για γόνιμο διάλογο και παραγωγή γραπτού λόγου **Δ.1.1** Διάλογος με τις αντιλήψεις και τις διαχρονικές αξίες του κειμένου και κριτική αποτίμησή τους, π.χ. ο καθοριστικός ρόλος των θεών, η εκμετάλλευση της περιουσίας, η συζυγική πίστη, η ανάληψη ευθύνης, η εξουσία.	

Πορεία διδασκαλίας

Έχει ήδη αναφερθεί ότι σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να τεθούν από την αρχή της διδασκαλίας του έπους δύσκολες έννοιες και δεν μπορεί (ούτε και χρειάζεται) να αναλυθεί τίποτε με μεγάλη λεπτομέρεια. Άρα, ειδικά στο προοίμιο, γίνεται διερεύνηση και εντοπισμός στοιχείων, διατύπωση πρώτων παρατηρήσεων, οι οποίες σταδιακά θα αναλυθούν περαιτέρω και θα διευκρινιστούν καλύτερα.

Θεωρείται απαραίτητο από την πλευρά του εκπαιδευτικού να προετοιμάσει με ιδιαίτερη προσοχή τα **ερωτήματα** που θα θέσει στους μαθητές, προκειμένου να κεντρίσει το ενδιαφέρον τους και να τους ωθήσει στη μελέτη και διερεύνηση του έπους. Εννοείται ότι κατά τη διδασκαλία θα επιδείξει ευελιξία και θα κάνει τις απαραίτητες κάθε φορά αναπροσαρμογές. Η όλη διδακτική πορεία θα οδηγήσει στον καταρτισμό **διαγράμματος** από τους μαθητές υπό την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού.

Ακολουθούνται, ενδεικτικά, τα ακόλουθα βήματα:

1. Ανάγνωση του εισαγωγικού σημειώματος και εντοπισμός βασικών πληροφοριών.
2. Οι μαθητές βλέπουν στο κείμενό τους τον πλαγιότιτλο «Προοίμιο» και την ερμηνεία του. Ο εκπαιδευτικός θέτει τα ακόλουθα ερωτήματα και κάνει μία σύντομη συζήτηση μαζί τους, ώστε να προλειάνει το έδαφος:
   - Τι εξυπηρετεί το προοίμιο ενός έργου γενικά;
   - Αν γράφατε εσείς ένα εκτενές ποίημα για την ιστορία κάποιου ήρωα, πώς θα ξεκινούσατε;

   Ο εκπαιδευτικός μπορεί να καταγράψει στον πίνακα τις ιδέες των μαθητών. Με την ολοκλήρωση της διδασκαλίας του προοιμίου θα επανέλθει με τους μαθητές για να επιβεβαιώσουν/διαψεύσουν τις εκτιμήσεις τους και, συνεπώς, να κατανοήσουν τη λειτουργία του προοιμίου της Οδύσσειας.
3. Μετάβαση στο προοίμιο του έπους. Μεγαλόφωνη, ορθή και εκφραστική ανάγνωση από τον εκπαιδευτικό.
4. Δεύτερη ανάγνωση, σιωπηρή, από τους μαθητές ή ακρόαση από τις ηχογραφημένες αναγνώσεις ραψωδιών του ΘΟΚ (https://archm.schools.ac.cy/el/ichografimenes-anagnoseis-rapsodion), με οδηγία **να εντοπίσουν και να υπογραμμίσουν τα πρόσωπα που αναφέρονται στο κείμενο.**
5. Ο εκπαιδευτικός **προβάλλει στον πίνακα το κείμενο και υπογραμμίζει/σημειώνει πάνω σε αυτό** τα πρόσωπα που εντόπισαν οι μαθητές. Ανάλογα με τις απαντήσεις και με κατάλληλες υποβοηθητικές ερωτήσεις ο εκπαιδευτικός διορθώνει, διευκρινίζει, συμπληρώνει. Συνεχίζει να σημειώνει τα κύρια σημεία, όπως αυτά προκύπτουν από τη συζήτηση με τους μαθητές, και να διαμορφώνει έτσι το διάγραμμα (βλ. πιο κάτω).
6. Ο εντοπισμός των προσώπων δίνει την αφορμή για να εντοπιστούν και να συζητηθούν τα ακόλουθα σημεία:
   - Τα πρόσωπα του έπους είναι θεοί και άνθρωποι.
   - Η Μούσα είναι αυτή που δίνει την έμπνευση στον ποιητή.
   - Ο ποιητής γράφει το έπος για να αφηγηθεί την ιστορία του Οδυσσέα.
   - Ο Οδυσσέας πλαισιώνεται από τους συντρόφους του και επιθυμεί να επιστρέψει στην πατρίδα του.
   - Ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του συνδέονται αντιθετικά.
   - Οι θεοί παίζουν καθοριστικό ρόλο στη ζωή του Οδυσσέα και είναι υπέρ ή εναντίον του.
   - Οι θεοί επιβάλλουν τη δικαιοσύνη.

Βαθύτερη διερεύνηση

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί ότι οι στίχοι 1-13 αποτελούν το γενικό προοίμιο στο έπος, ενώ οι στίχοι 14-24 αποτελούν το δεύτερο προοίμιο, καθώς με αυτό ξεκινά η ιστορία του ήρωα.

Το γενικό προοίμιο: στ. 1-13

Τον άντρα, Μούσα, τον πολύτροπο να μου ανιστορήσεις, που βρέθηκε
ως τα πέρατα του κόσμου να γυρνά, αφού της Τροίας
πάτησε το κάστρο το ιερό.
Γνώρισε πολιτείες πολλές, έμαθε πολλών ανθρώπων τις βουλές,
κι έζησε, καταμεσής στο πέλαγος, πάθη πολλά που τον σημάδεψαν,
σηκώνοντας το βάρος για τη δική του τη ζωή και των συντρόφων του
τον γυρισμό. Κι όμως δεν μπόρεσε, που τόσο επιθυμούσε,
να σώσει τους συντρόφους.
Γιατί εκείνοι χάθηκαν απ' τα δικά τους τα μεγάλα σφάλματα,
νήπιοι και μωροί, που πήγαν κι έφαγαν τα βόδια
του υπέρλαμπρου Ήλιου· κι αυτός τους άρπαξε του γυρισμού τη μέρα.
Από όπου θες, θεά, ξεκίνα την αυτή την ιστορία, κόρη του Δία,
και πες την και σ' εμάς.

- Σε ποια θεά απευθύνεται ο ποιητής και γιατί;
  Ο επικός ποιητής-αοιδός, ζητά από τη Μούσα Καλλιόπη να του δώσει έμπνευση > αυθεντία κύρος. Ο ποιητής θα γίνεται η φωνή της Μούσας για να εξιστορήσει σε ένα εκτενές ποίημα (έπος) τις περιπέτειες ενός άντρα που ακόμη δεν κατονομάζεται.
- Ποιος είναι ο πρωταγωνιστής της *Οδύσσειας*;
  Στους στ. 1-13 δεν δίνεται το όνομα, αλλά τα χαρακτηριστικά του πρωταγωνιστή:
  Πολύτροπος, ταξίδεψε στα πέρατα του κόσμου, κυρίεψε την Τροία, γνώρισε πολιτείες, έμαθε πολλά, έπαθε πολλά στο πέλαγος, έχασε τους συντρόφους του, αν και ήθελε να τους σώσει. Είναι ο μόνος που επέστρεψε.
- Από πού επιστρέφει ο Οδυσσέας και γιατί έλειπε πολύ καιρό;
  Επιστρέφει από την Τροία ύστερα από δέκα χρόνια **πολέμου**.
- Με ποιους τον συγκρίνει ο ποιητής;
  Με τους συντρόφους του.
- Γιατί ο πρωταγωνιστής επέστρεψε στην πατρίδα του ενώ οι σύντροφοί του όχι; Ποιες είναι οι μεταξύ τους διαφορές; Ποιους όρους μπορείτε να εντοπίσετε στο αρχαίο κείμενο; *Οι μαθητές (ατομικά ή ομαδικά) διερευνούν τα βασικά χαρακτηριστικά του πρωταγωνιστή και των συντρόφων του, προκειμένου να εντοπίσουν ομοιότητες ή/και διαφορές. Διαβάζουν και το αρχαίο κείμενο. Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί, παρέχει εξατομικευμένη στήριξη.*
  Εκείνος είναι *πολύτροπος* (έξυπνος, ευφυής, ικάνος να βρίσκει τρόπους να ξεφεύγει, να επιβιώνει), οι σύντροφοί του μωροί και *νήπιοι* (ανόητοι, άμυαλοι, απερίσκεπτοι). Οι σύντροφοι τιμωρήθηκαν για τα σφάλματά τους και δεν επέστρεψαν, εκείνος κατάφερε να επιστρέψει. Αγαπούσε και ενδιαφερόταν για τους συντρόφους του, αλλά δεν μπόρεσε να τους σώσει. Οι μαθητές εντοπίζουν στο πρωτότυπο: *ἄνδρα πολύτροπον*, *νήπιοι*. Επιπλέον, χωρίς δυσκολία αναμένεται να εντοπίσουν και τα: *μοῦσα, Τροίης, νόστον, θεά, Διός*.
- Γιατί οι σύντροφοι του Οδυσσέα χαρακτηρίζονται *νήπιοι* και *μωροί* (στ. 10);
  Έφαγαν τα βόδια του θεού Ήλιου κι αυτός τους τιμώρησε.

- Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής αφιερώνει τρεις από τους δεκατρείς στίχους του προοιμίου στο επεισόδιο με τα βόδια του Ήλιου;

  Ήταν το κρίσιμο γεγονός που καθόρισε τον χαμό τους. Έφαγαν τα βόδια παρά την προειδοποίηση του Οδυσσέα.
- Στην αρχή του προοιμίου ο ποιητής επικαλείται τη Μούσα. Τι παρατηρείτε στο κλείσιμο του προοιμίου; *Η διερεύνηση γίνεται σταδιακά, ο εκπαιδευτικός υποβοηθά τα παιδιά, ώστε να βρουν μόνα τους τις απαντήσεις. Εξηγεί με απλά λόγια την έννοια του «κύκλου».*

  Ο ποιητής επικαλείται και πάλι τη Μούσα. Μάλιστα της λέει να ξεκινήσει την ιστορία από όποιο σημείο θέλει, όχι κατ' ανάγκην από την αρχή. Ενώ στον στ. 1 αναφέρεται στο «εγώ» (= ποιητής), στον στ. 13 λέει «εμάς», συμπεριλαμβάνει, δηλαδή τον ποιητή και τους ακροατές του. *Πρβλ. εισαγωγή «Προφορική επική παράδοση».*

Το δεύτερο προοίμιο – Η έναρξη της ιστορίας: στ. 14-25

Τότε λοιπόν οι άλλοι, όσοι ξέφυγαν τον άθλιον όλεθρο, όλοι τους ήσαν
σπίτι τους, γλιτώνοντας κι απ' του πολέμου κι απ' της θάλασσας τη μάχη.
Μόνο εκείνον, που τον παίδευε πόθος διπλός, του γυρισμού
και της γυναίκας του, τον έκρυβε κοντά της μια νεράιδα,
η Καλυψώ, θεά σεμνή κι αρχοντική, στις θολωτές σπηλιές της,
γιατί τον ήθελε δικό της.
Κι όταν, με του καιρού τ' αλλάγματα, ο χρόνος ήλθε που του ορίσαν οι θεοί
να δει κι αυτός το σπίτι του, να φτάσει στην Ιθάκη,
ούτε κι εκεί δεν έλειψαν οι αγώνες, κι ας ήταν πια με τους δικούς του.
Ωστόσο οι θεοί τώρα τον συμπαθούσαν, όλοι εκτός του Ποσειδώνα·
αυτός σφοδρό κρεμούσε τον θυμό του πάνω στον θεϊκό Οδυσσέα,
προτού πατήσει της πατρίδας του το χώμα.

- Ο ποιητής είπε στη Μούσα να ξεκινήσει από όποιο σημείο θέλει. Από πού ξεκινά η Μούσα; Έχετε ξανασυναντήσει αυτήν την τεχνική;

  Από τη μέση της ιστορίας. Αυτό συμβαίνει πολλές φορές και σε σύγχρονα λογοτεχνικά έργα ή ταινίες (οι μαθητές αναφέρουν κάποια που γνωρίζουν).
- Πότε ακούμε για πρώτη φορά το όνομα του πρωταγωνιστή και γιατί αυτό γίνεται με τόση καθυστέρηση; Γιατί ο ποιητής επέλεξε να μην μας πει το όνομα του πρωταγωνιστή από την αρχή;

  Ο Οδυσσέας κατονομάζεται μόλις στον στ. 24. Προηγήθηκαν τα γνωρίσματά του, οπότε με αυτόν τον τρόπο εξαίρεται το πρόσωπό του.
- Ποιος είναι ο μεγάλος πόθος του Οδυσσέα; Ποιος εμποδίζει τον γυρισμό του;

  Θέλει να γυρίσει στην πατρίδα του (*νόστος*) και να βρει τη γυναίκα του (*οίκος*). Τον εμποδίζει η Καλυψώ.
- Ποιος κινεί τη δράση, τελικά;

  Οι θεοί. Αυτοί αποφασίζουν.
- Το ίδιο ίσχυσε και για τους συντρόφους του Οδυσσέα και τα βόδια του Ήλιου; Οι θεοί τους οδήγησαν σε εκείνη την πράξη;

  Όχι. Η απόφαση ήταν αποκλειστικά δική τους, εκείνοι είχαν την ευθύνη και γι' αυτό χαρακτηρίστηκαν νήπιοι και μωροί.

- Ποιο είναι το θέμα του έπους; Ποια άλλα *μεγάλα θέματα* το πλαισιώνουν;
  Χρησιμοποιούμε τον όρο «μεγάλα θέματα» και ακολούθως «μεγαθέματα», ώστε πρώτα να γίνει κατανοητή η έννοια και ακολούθως να δοθεί η ορολογία.
  Η επιστροφή του Οδυσσέα στην πατρίδα του (**νόστος**). *Ο όρος έχει εντοπιστεί και στο πρωτότυπο.*
  Βοηθούμε στην ανακάλυψη των άλλων δύο μεγαθεμάτων με διερευνητικές ερωτήσεις όπως: τι προκάλεσε την απουσία του από την Ιθάκη (**πόλεμος**), τι διακυβέβευται στην Ιθάκη (**οίκος**).

Επανερχόμαστε και αξιολογούμε τις αρχικές εκτιμήσεις των μαθητών για ένα προοίμιο, κάνουμε συνολική αποτίμηση του προοιμίου της *Οδύσσειας* και της λειτουργίας του (τι προσφέρει στον ακροατή/αναγνώστη).

Εντοπισμός προσώπων και κύρια σημεία του προοιμίου

	Ομήρου *Οδύσσεια*, ραψωδία α 1—25	
Θεοί **Μούσα** – έμπνευση **Ήλιος**: τιμωρία Οι θεοί επιβάλλουν τη δικαιοσύνη **Καλυψώ**: κρύβει τον ήρωα **Θεοί**: συμπαθούν Οδυσσέα, κινούν τη δράση **Ποσειδώνας**: εχθρός του Οδυσσέα	**Γενικό προοίμιο, α 1—13** Τον άντρα, Μούσα, τον πολύτροπο να μου ανιστορήσεις, που βρέθηκε ως τα πέρατα του κόσμου να γυρνά, αφού της Τροίας πάτησε το κάστρο το ιερό. Γνώρισε πολιτείες πολλές, έμαθε πολλών ανθρώπων τις βουλές, κι έζησε, καταμεσής στο πέλαγος, πάθη πολλά που τον σημάδεψαν, σηκώνοντας το βάρος για τη δική του τη ζωή και των συντρόφων του τον γυρισμό. Κι όμως δεν μπόρεσε, που τόσο επιθυμούσε, να σώσει τους συντρόφους. Γιατί εκείνοι χάθηκαν απ' τα δικά τους τα μεγάλα σφάλματα, νήπιοι και μωροί, που πήγαν κι έφαγαν τα βόδια του υπέρλαμπρου Ήλιου· κι αυτός τους άρπαξε του γυρισμού τη μέρα. Από όπου θες, θεά, ξεκίνα την αυτή την ιστορία, κόρη του Δία, και πες την και σ' εμάς. **Δεύτερο προοίμιο, α 14—25** Τότε λοιπόν οι άλλοι, όσοι ξέφυγαν τον άθλιον όλεθρο, όλοι τους ήσαν σπίτι τους, γλιτώνοντας κι απ' του πολέμου κι απ' της θάλασσας τη μάχη. Μόνο εκείνον, που τον παίδευε πόθος διπλός, του γυρισμού και της γυναίκας του, τον έκρυβε κοντά της μια νεράιδα, η Καλυψώ, θεά σεμνή κι αρχοντική, στις θολωτές σπηλιές της, γιατί τον ήθελε δικό της. Κι όταν, με του καιρού τ' αλλάγματα, ο χρόνος ήλθε που του ορίσαν οι θεοί να δει κι αυτός το σπίτι του, να φτάσει στην Ιθάκη, ούτε κι εκεί δεν έλειψαν οι αγώνες, κι ας ήταν πια με τους δικούς του. Ωστόσο οι θεοί τώρα τον συμπαθούσαν, όλοι εκτός του Ποσειδώνα· αυτός σφοδρό κρεμούσε τον θυμό του πάνω στον θεϊκό Οδυσσέα, προτού πατήσει της πατρίδας του το χώμα.	**Άνθρωποι** **Πρωταγωνιστής**: τρωικός **πόλεμος**, αγώνας επιστροφής, έμαθε, έπαθε, επιθυμούσε ΑΝΤΙΘΕΣΗ **Σύντροφοι**: σφάλματα, νήπιοι, μωροί, βόδια Ήλιου **Άλλοι ήρωες τρωικού πολέμου**: επέστρεψαν **Γυναίκα Οδυσσέα**: θέλει να γυρίσει κοντά της
	Θεοί – άνθρωποι: δύο διαφορετικοί κόσμοι που κάποτε συμπλέκονται. **Καθοριστικός ο ρόλος των θεών, επιβάλλουν δικαιοσύνη.** **Καθοριστικές οι αποφάσεις και η ευθύνη των ανθρώπων.**	

Ομήρου *Οδύσσεια*
Ραψωδία α 1-25 - Προοίμιο

Τι πρέπει να γνωρίζω για το προοίμιο της *Οδύσσειας*

- **Το προοίμιο** είναι οι πρώτοι στίχοι του ποιήματος, η εισαγωγή. Σε αυτούς τους στίχους ο ποιητής, με την έμπνευση της Μούσας, δίνει βασικές πληροφορίες για την αφήγηση που θα ακολουθήσει και ορίζει το θέμα του.
- **Ο ποιητής εμπνέεται από τη Μούσα, συνθέτει και εκτελεί (τραγουδά) το ποίημα.** Την επικαλείται στους στ. 1 και 12 (κάνει ένα σχήμα *κύκλου*) και από το *εγώ* (ποιητής) επεκτείνεται στο *εμείς* (ποιητής + ακροατήριο).
- **Το ποίημα αναφέρεται σε ήρωες και θεούς (ηρωικός έπος).** Θεοί και άνθρωποι αποτελούν δύο διαφορετικούς κόσμους που συμπλέκονται μεταξύ τους.

ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα, πολύτροπον

- **Θέμα**: Ο αγώνας του πρωταγωνιστή να επιστρέψει στην πατρίδα του
- **Μεγαθέματα**: *πόλεμος* > *νόστος* > *οίκος*

- **Πρόσωπα του μύθου:**
- **Θεοί:** Ήλιος, Δίας, Καλυψώ, Ποσειδώνας, άλλοι θεοί.
- Οι θεοί κινούν τη δράση και επιβάλλουν τη δικαιοσύνη, τιμωρούν.
- **Άνθρωποι:** Οδυσσέας, σύντροφοι, η γυναίκα του

Οδυσσέας	≠	**Σύντροφοι**
• *Πολύτροπος*		• *Νήπιοι*, μωροί
• Αγωνίστηκε να επιστρέψει		
• Επιθυμούσε τη σωτηρία των συντρόφων του		• Σφάλματα
• Επέστρεψε		• Δεν επέστρεψαν

- **Οι άνθρωποι είναι υπεύθυνοι για τις πράξεις τους.** Ο άνθρωπος πληρώνει για την απερισκεψία και τα λάθη του.

Εργασίες

1. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, είναι απαραίτητο σε ένα έργο το προοίμιο; Τι συνέπειες θα είχε για τον ακροατή/αναγνώστη του έργου η απουσία προοιμίου;
2. Ποιοι δύο μεγάλοι κόσμοι εμφανίζονται στην *Οδύσσεια*; Τι γνωρίζουμε γι' αυτούς μέσα από το προοίμιο;
3. Ποιο είναι το θέμα της Οδύσσειας και ποια άλλα μεγάλα θέματα αναμένουμε να δούμε στην πορεία;

3 – 2 – 1

Γράψε:

3 πράγματα που έμαθες για το προοίμιο της *Οδύσσειας*

2 πράγματα που περιμένεις να δεις στην *Οδύσσεια*

1 πράγμα που το άκουσες για πρώτη φορά